

Försäljningstillstånd av tobaksvaror

Beslutad av Social- och arbetsmarknadsnämnden 2019-08-28

Innehåll

1. Allmänt
2. Alkohol- och drogpolicy i Östersund kommun
3. Olika typer av tillstånd
4. Ansökan
5. Sökandes och befintliga tillståndshavares lämplighet
6. Krav på egenkontrollprogram
7. Yttranden från andra myndigheter
8. Lokaler för detaljhandel
9. Villkor
10. Förvaltare eller dödsbo
11. Konkursbo
12. Karenstid
13. Märkning av tobaksvara
14. Marknadsföring
15. Rökfri miljö i anslutning till detaljhandel
16. Tillsyn
17. Sanktioner
18. Handläggningstider
19. Avgifter
20. Överklaganden

1. Allmänt

Kommunens tillståndsprövning, tillsyn och sanktionsärenden baseras på vad som anges i Lagen om tobak och liknande produkter (2018:2088) förkortad LTLP. Tillstånd kan ges då sökanden uppfyller kraven i lagen samt följer de av kommunfullmäktige tagna besluten om policy och riktlinjer.

Lagen om tobak och liknande produkter (LTLP) har tillkommit i första hand för att begränsa och till viss del avnormalisera tobaksbruk och dess skadeverkningar inte minst bland unga men också för att begränsa handel med illegala tobaksprodukter.

Regeringen ställer sig bakom ett rökfritt Sverige 2025. Regeringen ålägger kommunen att pröva tillståndsgivning och utöva tillsyn av tobaksförsäljare i och med den nya utformningen av lagen (se prop. 2017/18:156 och LTLP).

Dessa riktlinjer är ett komplement till reglerna i Lagen om tobak och liknande produkter. Riktlinjerna utgör en vägledning för om kommunen kan ge tillstånd för en viss verksamhet samt vad som krävs för att ett tillstånd skall kunna behållas.

Varje ansökan skall prövas individuellt. Beslut enligt Lagen om tobak och liknande produkter ska vara objektiva och inte diskriminerande, rättssäkra och följa kraven på likabehandling, förutsebara och baserade på lagstiftning. Det skall vara möjligt att i förväg bedöma om det går att få ett försäljningstillstånd.

Lokal tillstånds- och tillsynsmyndighet enligt Lagen om tobak och liknande produkter är Social- och arbetsmarknadsnämnden (Tillståndsenheten). Polismyndigheten är lokal tillsynsmyndighet till vis del.

Kommunens uppgift är att vägleda tillståndshavaren och kontrollera att reglerna följs.

Nationell strategi för alkohol- narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken

Det övergripande målet med den svenska tobakspolitiken är att minska tobakens medicinska och sociala skadeverkningar samt att motverka den rök som släpps ut av dessa produkter. Riksdagen beslutade år 2016 om en ny samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT-politiken). Den nya strategin bygger på tre perspektiv som ska genomsyra allt vilka är jämlikhet, jämställdhet och barn och ungdomsperspektiv. Det övergripande målet för ANDT-politiken är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk. Förutom det övergripande målet finns sju långsiktiga mål för ANDT-politiken.

1. Tillgång till narkotika, dopningsmedel, alkohol och tobak ska minska.
2. Barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning eller tobak.
3. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska successivt minska.
4. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
5. Personer med missbruk eller beroende ska ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
6. Antalet döda och skadade på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.
7. En folkhälsobaserad och restriktiv syn på ANDT inom EU och internationellt.

2. Alkohol- och drogpolicy i Östersunds kommun

Policyn är upprättad av kommunfullmäktige och syftar till att tydliggöra kommunens inställning till bruk av tobak, alkohol och andra droger (dnr KS 323-2013).

Kommunens inställning till alkohol och andra droger är entydig. Bruk av alkohol och alla former av droger inklusive tobaksprodukter skall minska och därigenom minskas skadeverkningarna.

Kommunen skall aktivt motverka försäljning och langning av tobak till ungdomar under 18 år.

3. Olika typer av försäljningstillstånd

Den som bedriver detaljhandel eller partihandel med tobaksvaror och har sitt säte eller har ett fast driftsställe för näringsverksamhet i Sverige ska ha ett försäljningstillstånd (vissa övergångsregler gäller dock i samband med införandet av Lagen om tobak och liknande produkter). 5 kap 2 § LTLP.

Ett tillstånd kan gälla för viss tid eller tills vidare.

Om detaljhandel skall ske från visst försäljningsställe, skall tillståndet avse försäljningsstället.

4. Ansökan

Ansökan om tillstånd för försäljning av tobaksvaror i Östersunds kommun handläggs av Tillståndsenheten, Social- och arbetsmarknadsförvaltningen.

Den information och de blanketter som behövs finns på Östersunds kommuns hemsida, www.ostersund.se. Utförlig information om tillvägagångssätt finns på respektive blankett. Handläggningen av ärendet påbörjas när komplett ansökan inkommit till enheten samt avgiften är betald.

Ansökan skall vara skriftlig antingen per brev eller via e-tjänst, 5 kap 3 § LTLP.

Vid tillståndsprövning för försäljning av tobaksvaror ska kommunen ta hänsyn till bland annat följande aspekter: 5 kap 1 § och 5 kap 2 § LTLP.

- Sökandes lämplighet
- Nyttjanderätten till försäljningsstället

Det är sökanden som har bevisbördan och också har att inkomma med nödvändigt underlag för att en ansökan skall kunna prövas i sak.

5. Sökandes och befintliga tillståndshavares lämplighet

För att erhålla och inneha försäljningstillstånd för tobaksvara krävs enligt LTLP att sökanden är lämplig avseende personliga och ekonomiska förhållanden. 5 kap 2 § LTLP. Kravet på lämplighet kvarstår efter meddelat tillstånd och kommunen ska återkalla tillståndet för den tillståndshavare som ej längre är lämplig. 7 kap 10 § LTLP.

Kravet på lämplighet riktas mot den sökanden och om sökanden är en juridisk person, till exempel ett aktiebolag, också mot de personer som har betydande inflytande i försäljningsrörelsen (PBI). I prop 2017/2018:156 kapitel 8 hänvisas till att motsvarande lämplighetsbedömning skall ske som gäller vid tillståndsprövning enligt Alkohollagen (2010:1622).

Lämplighetskravet innebär i korthet att:

- Sökanden eller PBI om juridisk person inte mer än i obetydlig omfattning förekommer i belastningsregistret.
- Utdrag från Skatteverket och Kronofogden ska visa på ekonomisk skötsamhet för sökanden och om juridisk person även för PBI.
- Redovisning och bokföring ska skötas enligt gällande regler och föreskrifter.

Personer med betydande inflytande i försäljningsrörelsen (PBI) omfattar bolagsmän såsom styrelseledamöter, verkställande direktörer, firmatecknare samt platschefer med fullmakter att företräda bolaget mot myndigheter och i vissa fall finansiärer och långgivare. Samtliga ska presenteras för vid ansökan om försäljningstillstånd och anmälas vid förändringar.

Av blanketter för försäljningstillstånd liksom för anmälan om förändringar i försäljningsrörelsen, framgår vilka handlingar som skall bifogas en ansökan eller en anmälan.

6. Krav på egenkontrollprogram

Den som driver tillståndspliktig försäljning av tobaksvaror ska utöva egenkontroll över försäljningen och ansvara för att det finns ett lämpligt egenkontrollprogram. 5 kap 6-7 §§ LTLP.

Egenkontrollprogrammet skall medsändas en ansökan om försäljningstillstånd. Om egenkontrollprogrammet inte medskickas ansökan eller är för bristfälligt kan ansökan avslås på den grunden.

7. Yttranden från andra myndigheter

Av 5 kap 4 § LTLP framgår att kommunen har en möjlighet att inhämta in yttranden från Polismyndigheten om sökandes lämplighet för försäljningstillstånd för detaljhandel. Kommunen ska dock inhämta yttrande från Polismyndigheten och Tullverket gällande sökandes lämplighet för försäljningstillstånd för partihandel.

Till skillnad från vad som gäller prövning av ansökan enligt Alkohollagen är det sökanden som ska inhämta nödvändiga uppgifter från Skatteverket och Kronofogdemyndigheten vid en ansökan. Dock att kommunen kan inhämta uppgifter från dessa myndigheter utifrån kommunen tillsynsverksamhet med stöd av 26 § Förvaltningslagen (2017:900).

I något fall kan det bli aktuellt att inhämta yttrande också från kommunens samhällsbyggnadsförvaltning.

8. Lokaler för detaljhandel

Den som önskar bedriva detaljhandel med tobaksvaror från ett visst försäljningsställe ska ha ett försäljningstillstånd för just det försäljningsstället. 5 kap 1 § LTLP.

Ett försäljningsställe definieras som viss lokal eller annat avgränsat utrymme för detaljhandel. Det behövs ett försäljningstillstånd för varje försäljningsställe för detaljhandel som tillståndshavaren har i kommunen. Det får inte finnas flera tillståndshavare på ett försäljningsställe.

Den som söker om försäljningstillstånd har att visa att den disponerar sökt lokal eller annat avgränsat utrymme som försäljningen är tänkt att ske ifrån. Motsvarande krav gäller då även för den som innehar ett försäljningstillstånd för lokal eller annat avgränsat utrymme.

9. Villkor

Enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer kan en kommun när den meddelar tillstånd också meddela olika slags villkor för att motverka tobakspolitiska skadeverkningar. Detta innebär att kommunen kan komma att villkora ett försäljningstillstånd med villkor för att säkra att tobaksförsäljning sker enligt gällande lagstiftning.

10. Förvaltare eller dödsbo

Om den som har ett försäljningstillstånd har avlidit eller fått förvaltare enligt 11 kap 7 § Föräldrabalken med uppdrag som omfattar rörelsen och om dödsboet och förvaltaren vill fortsätta rörelsen, ska anmälan göras till kommunen. Anmälan skall vara inkommen hos kommunen senast inom två (2) månader efter dödsfallet eller beslut om förvaltare. Om ingen anmälan görs, upphör tillståndet att gälla efter tidsfristens utgång. 5 kap 8 § LTLF.

11. Konkursbo

Ett försäljningstillstånd upphör att gälla om tillståndshavaren försätts i konkurs. Om konkursboet vill fortsätta rörelsen, ska en ny ansökan göras hos kommunen. Kommunen hanterar sådan ansökan med förtur. 5 kap 9 § LTLF.

12. Karenstid

Av prop 2017/2018 s 63 framgår att viss karenstid föreligger för att en sökande skall kunna anses lämplig när den sökanden varit inblandad i brottslig verksamhet eller ej uppfyllt kravet på ekonomisk skötsamhet. Lämplighetsprövningen bör i allt väsentligt kunna ske på samma sätt som vid en ansökan om serveringstillstånd Alkohollagens (2010:1622) bestämmelser.

Innan försäljningstillstånd kan komma i fråga för någon som är brottsligt belastad, har varit ekonomisk misskötsam eller fått ett tidigare försäljningstillstånd återkallat måste sökanden visa att han eller hon under viss tid levt laglydigt och varit ekonomiskt skötsam.

Hur lång karenstiden som är lämplig får bedömas utifrån förhållandena i det enskilda fallet, men att karenstiden till viss del kommer att motsvara den som gäller vid ansökan om serveringstillstånd. Till det kommer också rättspraxis att utformas i takt med att olika avgörande prövas av domstolarna.

13. Märkning av tobaksvara

Enligt 3 kap 1 § LTLF ska förpackningar till tobaksvaror som är avsedda att tillhandahållas konsumenterna på marknaden förses med texter och illustrationer som upplyser om de hälsorisker som förenade med bruk av sådana produkter. Tobaksvaror som saknar föreskrivna hälsovarningar får inte tillhandahållas konsument eller detaljhandlare.

Det är tillståndshavaren ansvar att tobaksvaror är märkta enligt föreskrifterna (HSLF-FS 2016:46). För att säkerställa detta är egenkontrollen avgörande och att det finns ett lämpligt egenkontrollprogram som efterföljs. Saknas egenkontrollprogram eller om verksamheten inte tillämpar befintligt program kan tillståndshavaren komma att bedömas som olämplig att inneha ett försäljningstillstånd.

14. Marknadsföring

Enligt huvudregeln i 4 kap 1 och 2 §§ LTLP är marknadsföring av tobaksvaror till konsumenter förbjuden.

Marknadsföring av tobaksvaror får dock förekomma inne på ett försäljningsställe om det inte är påträngande, uppsökande eller uppmanande till bruk av produkterna. Marknadsföringens placering ska så långt det är möjligt undvikas så det är synliga utanför försäljningsstället.

15. Rökfri miljö i anslutning till detaljhandel

Ansvar för verksamhetsinnehavaren att hålla lokalen och entrén rökfri sträcker sig till att genom skyltning informera och vid överträdelse ingripa. Om tobaksförsäljaren inte tar detta ansvar efter upprepade uppmaningar kan detta leda till att tillståndshavaren kan komma att bedömas som olämplig, 6 kap 8 § LTLP.

16. Tillsyn

Enligt 7 kap 3 § LTLP utövar kommunen tillsyn över efterlevnaden av de bestämmelser som gäller för märkningen av produkten samt marknadsföring av tobaksvaror.

Enligt 7 kap 4 § LTLP utövar kommunen tillsyn över att försäljningen av tobaksvaror följer gällande lagstiftning.

Enligt 7 kap 17 § LTLP har kommunen rätt att inhämta uppgifter för tillsyn av sökandes personliga och ekonomiska lämplighet.

Enligt 5 kap 6 § LTLP är en tillståndshavare skyldig att tillhandahålla och efterfölja ett egenkontrollprogram.

Tillsyn

Tillsynen i kommunen utförs på försäljningstillstånd gällande tobaksvaror. Tillsynen kan vara både inre tillsyn, yttre tillsyn och så kallad påkallad tillsyn. Se nedan om varje typ av tillsyn.

Kommunen genomför också kontrollköp av detaljhandelns försäljning av tobaksvaror.

Anmärkingar om missförhållanden konstaterade vid tillsyn, kan leda till att en utredning inleds och kan också innebära att förnyade remisser skickas till berörda myndigheter.

Konstaterade missförhållanden kan i slutändan leda till förslag om åtgärder och sanktioner, se avsnitt 17 Sanktioner. De uppgifter som framkommit med anledning av en tillsyn kommuniceras alltid med tillståndshavaren innan något beslut fattas.

Förebyggande tillsyn

I förebyggande tillsyn omfattas kommunens arbete med information, rådgivning och utbildning i syfte att förebygga att problem uppstår.

Inre tillsyn

Inre tillsyn innebär dels att kommunen med hjälp av remisser och underrättelser mellan olika myndigheter granskar den som har försäljningstillstånd enligt LTLP och att den uppfyller de krav på personlig och ekonomisk lämplighet. Granskningen sker ofta med hjälp av myndigheter som Polismyndigheten, Tullverket, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten.

Inre tillsyn innebär även att kommunen granskar efterlevnaden av specifika bestämmelser i LTLP så som till exempel spårbarhetskravet. Vid inre tillsyn kan handläggare begära in tillståndshavarens räkenskaper, leverantörsfakturer eller särskilda avtal. Tillståndshavaren är skyldig att vara behjälplig vid denna tillsyn och lämna ut de handlingar handläggaren begär.

Yttre tillsyn

Yttre tillsyn innebär att kommunen besöker försäljningsstället under pågående verksamhet, för att kontrollera att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen och tillhörande föreskrifter.

En yttre tillsyn kan genomföras genom så kallad samordnad tillsyn, då kommunen tillsammans med andra myndigheter som till exempel Polismyndigheten och Skatteverket besöker försäljningsstället.

Påkallad tillsyn

Påkallad tillsyn kan vara både inre och yttre tillsyn som utförs då kommunen fått uppgift om missförhållanden till exempel via anmälan från annan myndighet eller som uppföljning av tidigare tillsyn.

17. Sanktioner

Enligt 7 kap 9 § LTLP kommunen får meddela de föreläggande eller förbud som behövs för att gällande lagstiftning avseende tobak och liknande produkter ska följas. Beslutet får förenas med vite.

Enligt 7 kap 10 och 11 §§ LTLP får en kommun meddela en innehavare av försäljningstillstånd en varning eller återkallelse. En kommun ska återkalla ett försäljningstillstånd om tillståndet inte längre utnyttjas, om det förekommer brottslig verksamhet på försäljningsstället eller anslutning till försäljningsstället eller tillståndshavarens verksamhet utan att tillståndshavaren ingripit eller att sökanden brister i sin lämplighet.

Förekommer missförhållanden är kommunen som tillsynsmyndighet skyldig att vidta åtgärder mot tillståndshavaren i form av administrativa sanktioner. De allvarligaste sanktionerna är varning eller återkallelse av försäljningstillstånd.

Kommunen kan dock ålägga tillståndshavaren förbud av tillfällig karaktär istället för att återkalla tillståndet om det är en tillräcklig åtgärd för att tillrättställa de brister som finns. En varning kan meddelas till en tillståndshavare som inte uppfyller de förutsättningar som gällde när tillståndet meddelades eller som inte följer de bestämmelser som gäller för servering enligt lag. Syftet med varning är att tillståndshavaren ska ges en möjlighet att rätta till de förhållanden som har föranlett varningen. Vid upprepade förseelser eller grova överträdelser eller brister kan kommunen återkalla försäljningstillståndet. Samma sak gäller om sökanden brister gällande kravet på lämplighet. Ett försäljningstillstånd ska även återkallas om tillståndet inte längre utnyttjas.

18 Handläggningstider

För ett försäljningstillstånd ska normalt ett färdigt förslag till beslut finnas framtaget inom sex (6) veckor från det att en komplett ansökan eller komplett anmälan om förändringar inkommit till kommunen.

19. Avgifter

Kommuner har enligt LTLP rätt att ta ut avgifter för hantering av ansökningar om försäljningstillstånd liksom för tillsyn av näringsidkare som har försäljningstillstånd. Avgifterna beslutas av kommunfullmäktige och baseras på självkostnads- och likställighetsprincipen. Aktuella tillsynsavgifter finns på kommunens hemsida www.ostersund.se.

20. Överklaganden

Beslut enligt LTLP eller anslutande föreskrifter får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. 9 kap 1 § LTLP.

Vid negativt beslut skickas beslutet och utredning med tillhörande bilagor tillsammans med besvärshänvisning till den som beslutet gäller.

Kontakt

Ansvarig nämnd: Social- och arbetsmarknadsnämnden

Ansvarig enhet: Tillståndsenheten

Postadress, Social- och arbetsmarknadsförvaltningen, Östersunds kommun, 831 82 Östersund

Besöksadress: Verkmästargränd, Östersund

E-post tillstandsenheten@ostersund.se

Telefon: 063-143150, 063-143231, 063-143605